

Kriminalomsorgens regionkontorer
Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS
Kriminalomsorgens Lederforbund (KLF)
Kriminalomsorgens Yrkesforbund (KY)
Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund (NFF)

Rundskriv

Nr:
KDI 8/2014

Vår ref:
201411549-29

Dato:
17.11.2014

RUNDSKRIV OM INNSATTES TILGANG TIL LOVLIG PORNOGRAFISK MATERIALE

1. Innledning

Rundskrivet har som formål å presisere gjeldende regelverk når det gjelder innsattes tilgang til lovlig pornografisk materiale. I tillegg gir rundskrivet noen sentrale føringer på området.

Hensikten med rundskrivet er å presisere det rettslige utgangspunktet om at innsatte – på lik linje med øvrige borgere – har adgang til å benytte seg av lovlig pornografi, og at kriminalomsorgen derfor har begrensede muligheter til å foreta inngrep i innsattes private bruk av slikt materiale. Selv om det vil bli gitt noen sentrale føringer på området, vil det ikke bli gitt uttømmende føringer for ethvert tilfelle. Rundskrivet legger opp til at den enkelte enhet selv gir nærmere regler om bruk og oppbevaring, forutsatt at dette gjøres innenfor de rettslige rammer som fremgår av rundskrivet.

Saken er behandlet i Sentralt arbeidsmiljøutvalg i kriminalomsorgen (SAMU), og rundskrivet er dermed utformet på bakgrunn av innspill og diskusjoner i utvalget. Rundskrivet har også vært på høring i underliggende instanser, jf. Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) sitt oversendelsesbrev av 19. august 2014.

Rundskrivet gjelder så langt det passer for all *lovlig* pornografisk materiale. Det presiseres at rundskrivet også gjelder for varetektsinnsatte så langt det er forenlig med eventuelle beslutninger om restriksjoner eller isolasjon etter straffeprosesslovens regler, jf. straffegjennomføringslovenⁱ § 52.

2. Lovlig pornografisk materiale

Straffelovenⁱⁱ § 204 forbyr utbredelse av ulovlig pornografi, jf. første ledd bokstav a til d. Pornografi i den sammenheng er legaldefinert som ”*kjønslige skildringer som virker støtende*

ⁱ Lov om gjennomføring av straff mv. av 18. mai 2001 nr. 21.

ⁱⁱ Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.

eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønslige skildringer hvor det gjøres bruk av lik, dyr, vold og tvang.” Samtidig presiseres det at kjønslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål, ikke regnes som pornografi, jf. annet ledd i bestemmelsen.

Uttrykket ”støtende” utgjør en rettslig standard, som viser til de til enhver tid rådende moral- og rettsoppfatninger i samfunnet, jf. Høyesteretts kjennelse av 7. desember 2005.ⁱⁱⁱ I kjennelsen la Høyesterett til grunn at skildringer av normal seksuell aktivitet mellom samtykkende voksne mennesker ikke rammes av straffebestemmelsen. Filmer og magasiner med slikt innhold kan derfor lovlig omsettes i Norge.

Ettersom straffeloven § 204 er rettet mot utbredelse av ulovlig pornografi, er de ulike distributører ansvarlig for lovligheten av pornografiske filmer og/eller magasiner.

Fremstillinger av seksuelle overgrep mot barn eller fremstillinger som seksualiserer barn (barnepornografi) er i alle tilfeller forbudt, jf. straffeloven § 204a. Dette gjelder både produksjon, anskaffelse, innførsel, besittelse og distribusjon mv.

3. Innsattes tilgang til lovlig pornografisk materiale

Det følger av straffegjennomføringsloven § 26 første ledd at kriminalomsorgen, ut fra hensynet til ro, orden og sikkerhet, kan gi bestemmelser om hvilke gjenstander som det er tillatt å ta med inn eller ut av fengsel. Videre følger det av forskrift til loven^{iv} § 3-19 første ledd at lokalt nivå gir nærmere bestemmelser om hvilke gjenstander og hvor mange gjenstander som tillates tatt med på rommet. Av forarbeidene til straffegjennomføringsloven^v fremgår følgende formål: ”[u]t fra rent praktiske forhold og kontroll- og sikkerhetsmessige grunner er det nødvendig med begrensninger i hvilke gjenstander en innsatt eller andre kan ta med inn i fengsel.” I vurderingen skal det særlig legges vekt på hensynet til ro, orden og sikkerhet i fengselet, herunder hensynet til effektiv visitasjon, gjenstandenes størrelse/art/antall/verdi, størrelsen på innsattes rom og lagerkapasitet i fengselet, jf. retningslinjene til straffegjennomføringsloven punkt 3.24.

Med utgangspunkt i straffegjennomføringsloven § 26 første ledd, sett i sammenheng med lovens forarbeider og retningslinjer, er det klare rammer for *om* og *i hvilken grad* private eiendeler kan nektes. Grunnlaget for nektelse må være nødvendig av hensyn til ro, orden og sikkerhet. Det er dermed grenser for hvilke inngrep som kan gjøres i innsattes privatliv.^{vi}

KDI vil etter dette presisere at innsatte *på generelt grunnlag* ikke kan nektes tilgang til lovlig pornografisk materiale. Grunnlaget for nektelse må ha tilstrekkelig sammenheng med hensynet til ro, orden og sikkerhet, og må i tillegg være nødvendig for å forebygge brudd på slike hensyn, jf. straffegjennomføringsloven § 26 første ledd. Det vises til at lovlig pornografi i seg selv ikke utgjør en trussel mot ro, orden og sikkerhet.

ⁱⁱⁱ Kjennelsen er inntatt i Rt. 2005 s. 1628.

^{iv} Forskrift til lov om straffegjennomføring av 22. februar 2002 nr. 183.

^v Jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) pkt. 7.4.2.4.

^{vi} Dette fremgår også av folkeretten, jf. innsattes rett til privat- og familieliv etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) art. 8. Konvensjonen er inkorporert som norsk lov, jf. lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 § 2 nr. 1.

I de tilfeller der innsattes *bruk* av lovlig pornografisk materiale utgjør brudd på ro, orden og sikkerhet ^{vii}, kan imidlertid videre tilgang nektes. Materialet kan også midlertidig holdes tilbake av kriminalomsorgen, jf. straffegjennomføringsloven § 26 tredje ledd.

Utover slike tilfeller, kan *tilgang* til lovlig pornografisk materiale – med utgangspunkt i en individuell vurdering av sakens omstendigheter – kun nektes i særlige situasjoner der det foreligger konkretisert høy risiko for at tilgang vil utgjøre en trussel mot ro, orden og sikkerhet. Selv om det straffbare forholdets karakter vil kunne utgjøre et *moment* i vurderingen, presiseres det at en dom for eksempelvis seksuallovbrudd *alene* ikke utgjør en særlig situasjon som gir grunnlag for nektelse av tilgang til lovlig pornografi. Det må foreligge konkrete holdepunkter utover det straffbare forholdets art som begrunner nektelse av hensyn til ro, orden og sikkerhet. Det presiseres imidlertid at hensynet til *ro, orden og sikkerhet* må ses i sammenheng med straffegjennomføringens formål, jf. straffegjennomføringsloven § 2. ^{viii} Dersom det med utgangspunkt i en individuell vurdering av sakens omstendigheter foreligger konkretisert høy risiko for at tilgang til pornografisk materiale vil motvirke innsattes rehabilitering og/eller den behandling som han eller hun gjennomgår, kan tilgang nektes dersom slik risiko er dokumentert av behandler / behandelende instans.

En eventuell nektelse utgjør et enkeltvedtak etter forvaltningsloven ^{ix} § 2 første ledd bokstav b, og forvaltningslovens bestemmelser om blant annet begrunnelse og klageadgang kommer dermed til anvendelse.

4. Generelt om kontroll av pornografiske filmer

Alle filmer som skal omsettes i næring, må registreres av Medietilsynet. Slik registrering gjøres på grunnlag av de opplysninger som distributøren sender inn, og Medietilsynet er dermed avhengig av at opplysningene er korrekte.

I Norge er det ikke forhåndskontroll for film som skal omsettes i næring. Dette innebærer at de ulike distributører er ansvarlig for at filmer som sendes inn for registrering ikke er i strid med straffeloven §§ 204, 204a og 382 (ulovlig pornografi, barnepornografi og utilbørlig bruk av grove voldsskildringer). ^x Som følge av dette må distributørene selv se og kjenne innholdet til de filmer som skal registreres. Hver enkelt film som skal omsettes i næring, enten for salg eller utleie, skal registreres og utstyres med et registreringsmerke fra Medietilsynet.

Dersom det ved stikkprøvekontroll viser seg at de innsendte filmer er lovstridig, vil dette kunne bli anmeldt og/eller sanksjonert av Medietilsynet på egnet måte.

Det ovenfor nevnte viser at et registreringsmerke fra Medietilsynet ikke er ensbetydende med at filmen er godkjent for omsetning i Norge. Uavhengig av Medietilsynets logo og registreringsnummer, er distributøren alltid straffeansvarlig ved ulovlige filmer. Samtidig viser dette at privatpersoner som kjøper registrert pornografi til eget bruk gjennom norske distributører, må kunne stole på at distributørene er bevisst sitt strafferettslige ansvar. Dette innebærer at enhetene i kriminalomsorgen kan legge til grunn, uten ytterligere kontroll, at

^{vii} Jf. mer om dette under pkt. 5.

^{viii} Det følger av bestemmelsen at "[s]traffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold", jf. første ledd.

^{ix} Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967.

^x Jf. lov om film og videogram av 15. mai 1987 nr. 21 § 7.

pornografiske filmer som innsatte kjøper gjennom offentlig registrerte distributører for det norske markedet, er lovlige. Det vises til punkt 5 nedenfor.

5. Nærmere om kontroll av innsattes tilgang til pornografisk materiale

KDI er av den oppfatning at det er mulig å ha en forsvarlig kontroll av pornografisk materiale ved at kriminalomsorgen følger det systemet som ellers er etablert i Norge – slik dette er beskrevet under punkt 4 – for å hindre spredning av ulovlig pornografi.

Innsatte med avspillingsmuligheter på cellen, i praksis innsatte som er gitt tilgang til DVD-spiller/spillkonsoll, har mulighet til å bestille pornografiske filmer gjennom offentlig registrerte distributører for det norske markedet. I de tilfeller der innsatte har begrensede muligheter til selv å bestille fra fengselet, kan innsatte eksempelvis benytte bekjentskaper utenfor fengselet som bestiller det aktuelle produktet på hans eller hennes vegne. Det forutsettes i alle tilfeller at filmene kommer *direkte adressert* til den enkelte anstalt, og i tillegg er *forseglet og merket*. Som følge av dette er det som utgangspunkt ikke nødvendig at tilsatte i kriminalomsorgen kontrollerer og ser igjennom det digitale innholdet. Ved mistanke om ulovlig pornografi skal det aktuelle produktet avvises.

Det presiseres at det som i avsnittet ovenfor er sagt om unnlattelse av å kontrollere, kun gjelder med hensyn til det digitale innholdet. For å unngå ulovlig innsmugling mv., skal derfor alle forsendelser, herunder forsendelser av både filmer og magasiner, kontrolleres på vanlig måte i henhold til straffegjennomføringsloven med tilhørende retningslinjer.

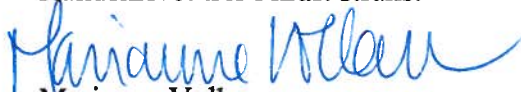
6. Nærmere regler om bruk

Det skal ved all bruk av pornografisk materiale *tas tilbørlig hensyn* til både tilsatte og medinnsatte. Dersom innsatte ønsker å benytte slikt materiale, må han eller hun ta hensyn til at slik bruk er et privat foretagende. Dette innebærer at bruken, med hensyn til både lyd og bilde, ikke skal være forstyrrende og/eller til sjenanse for andre. I de tilfeller der innsatte deler celle (dublring), skal det utvises særlig hensyn.

Det skal ikke tillates at pornografisk materiale benyttes i anstaltens fellesarealer. Videre skal pornografisk materiale ikke fremstå åpenlyst på innsattes celle. Dersom bruken i det enkelte tilfellet utgjør brudd på ro, orden og sikkerhet, jf. straffegjennomføringsloven § 26 første ledd, kan videre tilgang til pornografisk materiale nektes. Det forutsettes at enhetene selv regulerer nærmere bruk og oppbevaring mv., herunder at det settes begrensninger på antall filmer og magasiner som innsatte kan oppbevare på cellen.

7. Ikrafttredelse

Rundskrivet trer i kraft straks.

Marianne Vollan
direktør

Tom A. Enger
avdelingsdirektør